

ERMENİSTAN, TÜRKİYE İLE NORMALLEŞME SÜRECİNDE HANGİ KONUMDA?

Selenay Erva YALÇIN

Analist

2. Karabağ Savaşı sonrası inşasına çalışılan Türkiye-Ermenistan normalleşme süreci, son zamanlarda çeşitli sebeplerden duraklama dönemine girmiş görünmektedir. Söz konusu normalleşme; karşılıklı güven, ilişkilerin iyileştirilmesine yönelik kararlılık ve süreci istikrarla yönetmeye bağlıdır. Ermenistanın Türkiye ile ilişkilerin normalleşmesine yönelik söylemi; sınırların açılmasına yönelik istekleri yetkililerce birçok defa dile getirilmiştir. Ne var ki tarafların karşılıklı olarak yaratacağı güven ile inşa edilecek ikili ilişkiler sözler değil, somut hareketler gerektirmektedir. Bu hususta Ermenistanın normalleşme süreci için neler yaptığına veya yapmadığına bakmakta fayda vardır.

Bölgede ve dünyada gündemi fazlasıyla meşgul eden enerji iş birlikleri ve ticaret yolları konusunda Türkiyenin uzun zamandır müttefiki konumunda olan Pakistan ile ilişkilerinin karşısında; Ermenistanın son yıllarda Hindistandan büyük miktarlarda silah alımı yaptığını görmek mümkündür.[1] Yalnızca ithalat ile sınırlı kalmayan bu süreç, bir dizi stratejik iş birliği anlaşması ile de pekiştirilmiş durumdadır.[2] Müttefikimiz Pakistanla hâlihazırda sahip oldukları çalkantılı ilişkiler de Hindistanın Türkiye açısından güvenilirliğini yitirmesine sebep olmaktadır. Ermenistanın savunma bütçesini dikkat çekici oranlarda artırması ve devamlı silah alımı yapmasının bölge açısından kafa karıştırıcı olması bir yana, bu fiilleri Hindistan ile yüksek düzeyde bir iş birliğine dayanarak gerçekleştirmesi de dikkat çekmektedir.

Ermenistanın yakın ilişkiler yürüttüğü bir diğer ülke de Yunanıstandır. Askeri iş birliğinin daha etkili olması adına iki taraflı aktif çaba harcandığı gözden kaçmamaktadır. 2024ün Aralık ayında ikili ilişkilerin daha yüksek bir seviyeye çıkartılması adına bir protokol imzalanmıştır. Bu protokolün imzalanmasına vesile olan Ermeni-Yunan Ortak Hükümetlerarası Ekonomik, Endüstriyel ve Bilimsel-Teknik İş Birliği Komisyonu, yine 2024ün Aralık ayında 6. kez toplanmıştır.[3] Yunanıstanla geliştirilmeye çalışılan ikili ilişkilerle bağlantılı olarak Ermenistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile de devletlerarası bir yakınlaşmanın tesisi için çalışmalarına devam etmektedir. Taraflar sık sık birbirlerini ziyaret etmekte, uluslararası alanda karşılıklı desteklerini her fırsatta ifade etmektedir. Hatta Ermenistan yetkilileri tarafından bu iş birliği doğal müttefiklik olarak adlandırılmaktadır.[4]

Türkiyenin Yunanıstan ile kıta sahanlığı ve deniz yetki alanları başta olmak üzere çeşitli

konulardaki anlaşmazlıkları malumdur. Deniz ve hava sahaları bakımından zaman zaman tacize maruz kalan Türkiye, Kıbrıs meselesine çözüm odaklı olmayan yaklaşımı sebebiyle de Yunanistan ile görüş ayrılığı içindedir. Adadaki fiili durumun bunu mecbur kılması ve mantık çerçevesinden bakıldığında en makul yöntemin iki devletli çözüm olması; Türkiye ve KKTCnin Kıbrıs meselesi konusundaki temel yaklaşımıdır. Adada iki yönetim ve iki farklı devlet mevcudiyetini devam ettirirken bunun aksi doğrultuda propaganda yapmaya çalışan GKRY ve Yunanistan, Türkiye ile ikili ilişkiler bakımından, eşit temsil ilkesini ABye üyelik başta olmak üzere ihlal ettiği ve Kıbrıs Türklerinin adadaki varlığını yok saydığı için, parlak bir noktada değildir. Ermenistanın GKRY ve Yunanistan ile ilişkilerini gösterişli girişimlerle geliştirme çabaları ise Türkiyeye yaklaşımı bakımından bir gösterge ortaya koymaktadır.

Ermenistanın, Rus etkisinden çıkıp Batıya yaklaşma politikasının baş aktörlerinden olan ve radikal diasporaya desteğini ifade etmekten hiçbir zaman çekinmeyen Fransa ve ABD ile ilişkileri de dikkat çekmektedir. Başbakan Paşinyanın 1915 Olayları ile ilgili son zamanlarda yaptığı açıklamalar soykırım kavramını sorgular niteliktedir.[5] Buna rağmen başta Fransa olmak üzere Batılı ülkelerin Ermenistan Başbakanından daha tutkulu bir şekilde bu konuda demeçler vermeleri şaşırtıcıdır.[6] Ermeni toplumunun zayıflıklarından faydalanmak amacıyla devamlı gündeme getirilen soykırım konusunun bazı devletlerce bir maşa olarak kullanıldığı açıktır. Bu kullanım esasında Ermeni toplumuna destek olmak değil, Türkiyeye karşı alenen hasmane tutumları devam ettirmek çabasıdır. Ermenistanı bağımsızlığına müteakiben ilk tanıyan devletlerden biri olan Türkiye ile ilişkilerin bu manipülasyonlara yenilmemesi için Ermenistanın normalleşme sürecindeki kararlılığını Batılı müttefiklerine de anlatabilmesi önemlidir.

Radikal ve çözümsüz tutumuyla bilinen, terör eylemlerine destek çıkan ve tek varlık sebebi Türk düşmanlığı olan ARF, 35. Dünya Kongresini geçtiğimiz günlerde Ermenistanın başkenti Erivanda gerçekleştirmiştir.[7] Bu durum bile başlı başlına normalleşme süreci açısından kuşku yaratacak niteliktedir. Düşmanca tavrını dönem dönem bir araya gelmek suretiyle pekiştiren ARFnin bu toplantıyı Erivanda yapabilmesi, yani Ermenistan yetkililerinin ARFnin varlığına ve faaliyetlerine olanak tanınması, Türkiye açısından şüphesiz güvensizlik yaratmaktadır.

Sonuç olarak Ermenistan ile ilişkilerini normalleştirmek için, Ermenistanın bağımsızlığından itibaren, uluslararası hukuk ilkelerine uygun ve komşuluk ilişkilerine yakışır bir dış politika anlayışı benimseyen Türkiye, günümüzde Ermenistanın Zürih Protokolleri dönemine benzer bir tutarsızlık ile karşı karşıyadır. Sınırların açılması ve ilişkilerin normalleşmesi için istekli olduğunu ifade eden Ermenistanın, bu ifadeleri destekleyecek somut adımlara ihtiyacı vardır. Günümüzde sürecin inandırıcılığını yitirmemesi ve Ermenistanın bölgede barış ve istikrar için gerekliliği artık tartışmasız olan anayasa değişikliği ve Zengezur Koridoruna işlerlik kazandırılması da dâhil olmak üzere, üstüne düşeni yapmasıyla beraber şüphesiz bölge istikrarı pekişecek, komşuluk ilişkileri karşılıklı güvenin sağlanması ile olması gereken hale gelecektir.

*Görsel: [Hürriyet Daily News](#)

[1] More Light Shed On Indian Arms Sales To Armenia, *Azatutyun*, 24 Temmuz 2024, <https://www.azatutyun.am/a/33049174.html>.

[2] Bilateral Relations with India, *Ministry of Foreign Affairs of The Republic of Armenia*, Erişim Tarihi: 5 Mart 2025, <https://www.mfa.am/en/bilateral-relations/in>.

[3] Armenia and Greece Set to Sign Protocol, Opening New Opportunities in Bilateral Relations, *ArmenPress*, 16 Aralık 2024, <https://armenpress.am/en/article/1207584>.

[4] Natural allies Armenia and Cyprus to Realize Untapped Co-op Potential, Says Defense Minister, *ArmenPress*, 25 Eylül 2024, <https://armenpress.am/en/article/1200688>.

[5] Pashinyan Attempts to Walk Back Comments About Armenian Genocide, *Asbarez*, 31 Ocak 2025, <https://asbarez.com/pashinyan-attempts-to-walk-back-comments-about-armenian-genocide/>.

[6] Hazel Çağan Elbir, Kraldan Kralcı Fransa, *AVİM*, 5 Şubat 2025, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/KRALDAN-KRALCI-FRANSA>.

[7] 35th ARF World Congress Convenes in Yerevan, *Asbarez*, 26 Şubat 2025, <https://asbarez.com/35th-arf-world-congress-convenes-in-yerevan/>.

Yazar Hakkında :

Selenay Erva YALÇIN, 2020 yılında başladığı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2024 yılında mezun oldu. 2023 yılının Aralık ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinin (AVİM) uygulamalı eğitim programını tamamladı. Ocak 2024 [ ] AVİM [ ] misafir araştırmacı olarak çalışmaya başlayan Yalçın, Mart 2025 itibariyle analist olarak görevine devam etmektedir. Halihazırda Hacettepe Üniversitesi Kamu Hukukunda yüksek lisansına devam eden Yalçın, AVİM [ ] soykırım

hukuku ve Türk-Ermeni ilişkileri alanında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: YALÇIN, Selenay Erva. 2026. "ERMENİSTAN, TÜRKİYE İLE NORMALLEŞME SÜRECİNDE HANGİ KONUMDA?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 20. Mart 06. Erişim Nisan 02, 2026. <https://www.avim.org.tr/public/tr/Yorum/ERMENISTAN-TURKIYE-ILE-NORMALLESME-SURECINDE-HANGI-KONUMDA>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır